ustrajnost.[7] Ako im savjest ne predbacuje nikakav nedostatak u obavljanju te pobožnosti neka se sjete riječi sv. Pavla: »Moja mi savjest ne predbacuje ništa, ali nijesam zbog toga opravdan. Moj je sudac Gospodin« (I Kor 4, 4).

Dr. J. Kuničić

III. BRAČNA PLODNOST I AGENEZIJSKA METODA

Ovaj casus postavlja se u vezi publikacije jedne brošure koja se javno oglasuje i prodaje.[1] U njoj se iznosi tumačenje biblijskog teksta o obavezi brojne djece. Postavljaju se razna pitanja. Ima li oslona tumačenje izdavača te brošurice? Pod čiju kompetenciju spada objavljivanje tehničkog aspekta Ogino-Knausove metode? Ako duhovna vlast objavljuje taj tehnički aspekt agenzijske metode u obliku grafikona — ne znači li to nehotice upućivati na praksu hotične neplodnosti? Ima već primjera ili slučajeva da za publikacijom posižu i oni koji nijesu u braku, jer smatraju da podaci izneseni u brošuri izlaze iz pera potpuno kompetentnih stručnjaka. Što se tiče kršćanskih bračnih drugova pitanje se postavlja ovako: zar se može pretpostavljati da su i oni toliko kršćanski odgojeni da će dobro i savjesno izvagnuti uvjete pod kojima može biti dopuštena primjena Ogino-Knausove metode, ili će radije posizati za grafikonima te u njima gledati neku vrst uputstva i dopuštenja da se i bez dovoljna razloga služe tom metodom? U jednu riječ: nije li publikacija brošure povod da se odustaje od brojne djece?

ODGOVOR

Jasno su izrečene programatske riječi: »Sve što ćete ovdje čitati, temelji se jedino i isključivo na Božjem zakonu«. Sve, dakle, izneseno u brošuri izražava Božju volju. Sve što se iznosi u brošuri nameće se savjestima, i po tom tumačenju Božjeg zakona »moraju se ravnati svi oni, koji žele stupiti u bračnu vezu« (str. 7).

1. **Tumačenje biblijskog teksta.** Svakome mora biti poznato da samo Crkva može iznositi autentično tumačenje sv. Pisma. Za doktrinalno i znanstveno tumačenje sv. Pisma nijesu prvotno kompetentni filolozi niti historičari nego bibliste-teolozi. To znanstveno tumačenje sv. Pisma mora se osnivati na tekstu i držati se zakona biblijske hermeneutike. Po tim zakonima iznosi se smisao teksta kako ga iznosi Crkva. Osim Crkvenog Učiteljstva, i u vezi s njim, treba se osvrtati na analogiju vjere, na direktive sv. Stolice u pojedinim pitanjima, na tumačenje uvaženih autora. Ako bi neko tumačio sv. Pismo tako da mu tekst sv. Pisma služi kao jedino i najviše pravilo — upao bi u modernističku zabludu.[2]

Potrebno je, prije svega, točno precizirati kako se neka tvrdnja ili tumačenje temelji na Božjem zakonu. To može biti u negativnom smislu — samo koliko mu se ne protivi; može biti u pozitivnom smislu — koliko to tumače-

7. LUMBRERAS, **Casus**, Madrid-Rim, 1960, sv. II, str. 112. Auktor je ovaj slučaj riješio kratko i potpuno ispravno.

1. **Riječ bračnim drugovima** — izdao Biskupski Ordinarijat Đakovo, 1963.

2. Zakletva proti modernizma, Denz. br. 3546.

nje odgovara tumačenju Crkvenog Učiteljsva. U svakom slučaju potrebno je potkrijepiti to tumačenje dokazima, dokumentima. Ne zaboravimo: radi se o rješavanju jednog važnog pitanja za umirenje savjesti. Ako se traži da se po tom tumačenju moraju ravnati svi koji stupaju u bračnu vezu — to znači da se nameće neko opterećenje savjesti. Takav nastup ima prizvuk kompetentnog tumačenja koje uključuje obavezu, odnosno, ne prihvatiti ga kao da znači griješiti. Svakomu je jasno kako pri tome treba biti maksimalno oprezan.

Volja Božja nije uvijek izražena u obliku stroge naredbe. Ona nam se pojavljuje i u obliku savjeta. Gdjegdje samo se otkriva duh Božjeg zakona. A duh zakona je manje obvezatan nego li zakon i nego li savjet.

Ovo je važno istaknuti. Nikada se ne smije miješati zakon ili naredbu Božju sa savjetom ili s duhom zakona. Iznositi savjet ili duh zakona kao naredbu ili zakon znači pretjerivati, opterećivati savjesti, miješati vrlo različite vrijednote. Nijanse su ovdje vrlo potrebite. Bog se pobrinuo da se njegov zakon prikaže doista u niansiranom obliku. Božji zakon neke čine pozitivno dopušta, neke naređuje, neke samo tolerira, neke zabranjuje, neke samo savjetuje.

Nastaje pitanje: smijemo li ustvrditi da roditelji koji nemaju troje djece ne odgovaraju Božjoj nakani izraženoj riječima »plodite se«? Niti da ostvaruju značenje riječ »množite se« ako nemaju četvero djece? Je li osnovana tvrdnja da osujećuju Božji plan oni roditelji koji nemaju šestero i više djece jer ne ispunjaju značenje riječi »napučite ovaj svijet«? A da se plan Božji da ljudi vladaju svijetom ispunja jedino ako roditelji imaju više od šestero djece? (str. 9—10).

Neki vrlo uvaženi teolog rekao je da svako određivanje broja djece prelazi u »smiješno«. Bilo bi smiješno, da se ne radi, kako je rečeno, o nekom opterećivanju savjesti. Još više, što se tumači zakon Crkve kao »stvarna dužnost roditelja« da u »normalnim prilikama moraju imati mnogo djece. Ne ispunjati »strogu dužnost« znači griješiti. Znači li to da oni roditelji koji u normalnim prilkama nemaju mnogo djece doista griješe? To bi značilo vrlo jasno opterećivanje savjesti grižnjom grijeha radi ne — ispunjenja Božjeg zakona.

2. **Obaveza roditelja na mnogo djece.** U novije vrijeme neki teolozi se izrazuju dosta neodređeno kada tvrde da opstoji pozitivna dužnost roditelja da imaju djece. Bez sumnje pojedinci i društvo, država i Crkva ovise o plodnoj ženidbi. Plodnost je cilj ženidbe.[3] Tko bi hotice tu plodnost spriječio — sagriješio bi proti smisla ženidbe, proti »bonum prolis«.[4]

Prije svega treba dobro uočiti tekst govora Pija XII. To je onaj klasični govor primaljama od 29. X 1951. Bračni drugovi, veli Pijo XII, obavezani su na nešto pozitivno, na neku dužnost koja je usko spojena s njihovim staležom. Ali, nastavlja Pijo XII, upravo stoga što se radi o pozitivnoj dužnosti (rađanja djece), važni razlozi mogu bračne drugove opravdati aku tu dužnost ne ispune. Čovječanstvo im ne smije zamjerati. U čemu se, dakle, sastoji ta pozitivna dužnost bračnih drugova u odnosu prema rađanju djece? U tome da, kada se služe roditeljskim pravom, tj. kada pokreću svoju roditeljsku snagu na rađanje djece, taj »stvaralački« čin bude u skladu s prirodom, s nakana-

3. Govor PIJA XII dne 29. X 1951, AAS/1951/835—854. Govor je upravljen primaljama, babicama.
4. PIJO XII u govoru 20. I 1958. Predmet govora: obitelj s mnogo djece.

ma Stvoriteljevim. Pijo XII upotrebljava izraz »služiti se«, tj. da roditelji ne smiju na izopačen način onemogućivati začeće i rađanje djece KADA ili AKO se služe svojim roditeljskim pravom rađanja djece.

Ugledajmo se u pastoralnu mudrost Pija XII. Govori pred predstavnicima obitelji s brojnom djecom. Kojom se metodom služi? Očito ne upotrebljava negativnu metodu osude obitelji s malo djece. Niti tim obiteljima prijeti. Niti određuje broj djece. On upotrebljava onu pozitivnu metodu koja danas u propovijedanju i u pastorizaciji stoji na prvom mjestu. To je metoda koja ukazuje na ljepotu kreposti, koja savjetuje, sokoli i potiče na krepost. Obitelji s brojnom djecom, govori Pijo XII, nose na sebi blagoslov Božji; Crkva ih voli; brojna djeca su dokaz fizičkog i moralnog zdravlja; prizor su vječne mladosti pojedinaca i naroda; takve su obitelji živo svjedočanstvo vjere i ufanja u Boga; one su kao svetište nad kojim na osobit način Bog bdije; one dokazuju da još ima ljudi koji nijesu zadojeni egoizmom; u tim obiteljima vlada veselje i vedrina; u njima niknu sveta zvanja i razvija se poziv na viši stupanj svetosti.

Crkva nije nikada odredila broj djece za kršćanske obitelji. Niti će ikada odrediti. To bi značilo vrijeđati dostojanstvo ljudske osobe. Ne znam uopće gdje se nalazi temelj da se utvrdi da »Katolička Crkva preporučuje obitelji s najmanje četvero djece« (str. 12). Svaka matematika u tom pitanju pretvara čovjeka u automat ili brojku. A i kršćanin je nosilac prava i dužnosti. I on je samoodrediv, odgovoran. Bračni drugovi su nosioci odgovornosti. One pojedinačne i one skupne. Ta razboritost je pozvana da ih vodi u određivanju broja djece. To moraju odrediti spontano, dogovorno, bez povrede Božjih, prirodnih, međusobnih prava.

Eto to je ono glavno. Nijedan Božji zakon ne obvezuje da roditelji moraju imati mnogo djece. Nitko ne smije pozivati na odgovornost pred savjest, pred Božji zakon ni pred Crkveni zakon one bračne drugove koji se odriču bračnog prava da nemaju djece. Božji zakon obvezuje pozitivno na ovu dužnost: bračni drugovi ne smiju otstupati protiv prirodnog zakona; ne smiju izopačivati bračni-spolni čin. **Kada i ako** se služe bračnim pravom moraju se služiti po zakonu ili po proceduri prirode.

Ne odgovara Božjoj volji niti se slaže s Božjim zakonima postupak roditelja koji griješe proti prirodi pa imali oni mnogo ili malo djece ili ih uopće ne imali. S moralnog gledišta, dakle sa specifičnog gledišta svećenikova, nije toliko važno da li imaju djece niti da li imaju puno djece, važno je da bračni drugovi ništa ne rade proti »bonum prolis« proti začeća ili rađanja djece, izopačujući prirodu. Priroda je odraz Božje volje. Teološki posve ispravno treba reći ovako: »Nije grijeh što se ne želi imati djece, nego što se griješi proti naravi i na taj se opaki način hoće izbjeći porodu.«[5]

Možemo li reći da je barem u »normalnim prilikama stvarna dužnost« roditelja da imaju mnogo djece? (str. 11). Odgovor je jednostavan. Pojedini roditelji, svi roditelji **imaju pravo** služiti se roditeljskim pravom, ali nitko **nije dužan** služiti se svojim pravom.[6] Kako Crkva pojedinima ne nameće zakon braka tako ni dužnost rađanja. Ima slučajeva da Crkva favorizira, hvali potpunu bračnu kontinenciju. U duhu pokore, mrtvljenja, prema pozivu na viši stupanj duhovnog života značajan je dokaz kreposnog stanja odreći se

5. K. NOLA, **De SEXTO**, Makarska 1963, str. 32.
6. SV. TOMA, II-II, q. 142, a. 1; NOLA, nav. dj. str. 87; vidi PIJO XII u govoru naveden u bilj. 3.

naslade roditeljskog stvaralaštva. Takav postupak nitko ne smije osuditi, kao što ne smije osuditi djevičanstvo ni udovištvo.

3. **Ogino-Knausova metoda s moralnog gledišta.** Obaveza plodnosti nije za bračne drugove apsolutna nego relativna. U liječničkim, eugeničkim, ekonomskim i društvenim indikacijama može se u pojedinim slučajevima naći dovoljan razlog da bračni drugovi budu ispričani od poziva plodnosti. Može se naći dovoljan razlog bračne neplodnosti i kroz čitav život. Nikada, međutim, nije i neće biti bračnim drugovima dopušteno postupati protiv prirode.

Kako se može spojiti jedno i drugo? Roditelji mogu upotrijebiti svoju roditeljsku-stvaralačku snagu samo u doba fiziološkog steriliteta, ako zato imaju dovoljna razloga. Vrijeme naime, u koje će se oni poslužiti svojim pravom, nije im određeno. Postupak roditelja u tom slučaju ne zadire u »opus naturae«. Potrebno je međutim da i »opus personae« bude ispravan. Moraju imati čistu nakanu, dovoljne razloge. Ne bi bio dovoljan razlog taj da neće iskrivljivati prirodni čin, te da će pokazati spremnim primiti dijete ako dođe do začeća.[7] Traži se više. Razlog mora biti izvana, tako važan da čovječanstvo ne bi od pojedinih roditelja tražilo da preuzmu na sebe dužnost rađanja djece.[8]

Činjenica je da Ogino-Knausova metoda zaustavlja širenje ljudskog roda. Činjenica je da je teško pretpostavljati da bračni drugovi mogu objektivno izvagnuti razloge radi kojih im može biti dopušteno služiti se tom metodom Nije dovoljno reći da opstoje indikacije. Potrebno je ispraviti nakanu. Potrebno je da te indikacije budu stvaran, izvanjski razlog, neovisan o raspoloženju bračnih drugova, a nikako plod njihove samovolje.

Shvaćamo kako je ta metoda za neke moraliste »male sonans«.[9] Häring uzima slučaj kada roditelji pribjegavaju toj metodi iz straha pred djecom pa je naziva »zatrovanim izvorom protuprirodnih postupaka.«[10] Uostalom, naturalisti ubrajaju tu metodu jednostavno među kontracepcijska sredstva. Neki teolozi govore da tu metodu treba predlagati »caute, valde caute«[11] a Noldin je smatrao da se nikad ne bi mogla preporučiti kroz čitav život.[12]

Uvaženi moralisti izvode iz ovoga zaključak. Metoda se može »caute insinuare«, oprezno natuknuti, i to samo u pojedinim slučajevima. Tako je odgovorila sv. Penitencijarija 16. VI 1880. Metoda se ne smije širiti, piše Noldin.[13] Opravdano Nola: »Kolikogod je ova metoda dozvoljena, ona ostaje uvijek kao jedno iznimno sredstvo, a ne redoviti postupak.«[14]

Ona ima i svoj psihološki minus. »Strah od začeća« drži bračne drugove u stalnoj napetosti. Stvara se podloga za razne komplekse. Omogućuje se da se razvijaju razne psihoze. Koliko je pozitivnije govoriti i širiti sistem »ljubavi koja zna za odricanje«! To odricanje osloboditi će bračne drugove od psihičke sapetosti.

Posve je netemeljito govoriti da ta metoda pogoduje bračnoj ljubavi. Ne pogoduje ponajprije stoga što je ona u zbilji isto što i hotična neplodnost, a samo plodnost pogoduje ljubavi. Posve opravdano govori Häring da bi ta me-

---

7. PIJO XII, kako u bilj. 3.
8. Isti, isto mjesto.
9. B. MERKELBACH, **Summa theol. mor.**, 1949, sv. III, br. 956. u noti.
10. B. HARING, **Das Gezetz Christi**, u fr. izd. sv. III, str. 469.
11. FANFANI, **Manuale theol. mor.**, 1951, sv. IV, br. 703.
12. NOLDIN, **De sexto**, br. 75.
13. Isti, isto mj.

toda bila štetna bračnim drugovima u početku bračnog života. Oni moraju ići za tim da stvore životno zbliženje najprikladnijim putem, a to je »oplođena ljubav«, tj. preko djece. (Vidi bilješku 10.)

Pretpostavimo sada da u ovom konkretnom slučaju zbilja opstoji dovoljan razlog da se primjeni Ogino-Knausova metoda. To će biti pitanje toga slučaja. To ne znači da je opravdano iznositi metodu po načelu »propovjedajte po krovovima« (Mt 10,27) nego po načelu »na uho«. Ta je metoda kao lijek. Lijek treba upotrebljavati prema stanju pacijenta. Tako delikatna točka bračnog morala ne smije se »passim, palam et minute« iznositi javno, pred svakoga, pred dobronamjerne i zlonamjerne (Denz 3907). Potrebno je biti kršćanski odgojen, upućen u moralku, odgojene savjesti i sl., da se uzmogne pravilno upotrijebiti ta metoda.[15]

4. **Skeptičnost s medicinskog gledišta.** Iz onoga što smo gore naveli nije lako shvatljivo da se na jednostavan način može pomoću Ogino-Knausove metoda riješiti »problem savjesti«, kako govori brošura na str. 29. Taj problem savjesti je zamršeniji nego li se čini. Svakako ga suha grafikonska formula ne riješava.

Je li pak ta metoda »najpraktičniji nači«? Barem s medicinskog gledišta? Stručnjaci starijeg datuma pisali su: »Svaka zdrava žena može zanijeti u svako doba svoje spolne zrelosti, osim za vrijeme trudnoće.«[16] Isti Knaus je pisao: »Sve žene u svim danima menstruacionog ciklusa mogu da začmu, jer među njima ima najrazličitijih tipova ciklusa, ali određena, pojedinačna žena ne može da začme svakoga dana svoga ciklusa, nego samo u određene dane.«[17] Radi se pojedinom slučaju. Tako govore i iskusne žene.

Stručnjaci upozoravaju na ove činjenice: znatan broj žena nema redovita ciklusa, možda u gradovima samo 50%. — Proračun fiziološke sterilnosti i kod redovita ciklusa izložen je mnogim iznenađenjima. Ostaje mogućnost superfetacije, provocirane ovulacije (npr. u toku orgazma, za dugog spolnog uzdržavanja). — Promjene mogu nastati i u najredovitijem ciklusu, npr. uslijed pobačaja, u slučaju teške bolesti, radi promjene u načinu života, uslijed duga putovanja, povodom promjene klime, izleta u planine, bavljenja športom itd. — Mjerenje bazalne temperature nije tako jednostavno kako se to piše po salonima ili na stolu teoretičara.

Za koju ženu može vrijediti spomenuta metoda? Za »potpuno zdrave žene koje žive pod ustaljenim tjelesnim i duševnim uslovima«. Dopustimo da ima i takvih žena. »To ne pobija mogućnost da pod izvjesnim okolnostima, koje predstavljaju odstupanje od gornjih okolnosti, može da nastupi začeće u svako doba ciklusa, čak i za vrijeme menstruacije.«[18]

Kraj ovakvih izraza stručnjaka očito je kako se ta metoda može smatrati »najpraktičnijim načinom« rješavanja problema savjesti, i kako se može govoriti o »sigurno neplodnim« danima... Mnogo je uputnije slijediti upozorenje Pija XII prema kojemu pitanje ageneziјske metode nije uputno iznositi

---

15. FANTANI nav. dj., isto mj. Moralisti se slažu u tome da nije dovoljno da bračni drugovi upotrijebe ovu metodu iz egoizma, iz duha požude, udobnosti, luksusa i sl. Dovoljan bi razlog bio npr. taj da se bračni drug ne bi mogao na drugi način odvratiti od protuprirodnih čina. To opravdanje predvidjela je i sv. Penitencijarija (Denz 3148).

16. **Leksikon zdravlja,** Zagreb 1937, str. 502.

17. **Medicinska enciklopedija,** sv. VII, Zagreb 1937, str. 502.

18. Isto mj. str. 449-450.

niti crpsti iz pučkih publikacija nego na temelju znanstveno utemeljenih podataka i na auktoritativnom sudu savjesnih stručnjaka u medicini i u biologiji.[19]

5. **Kompetencija**. Svakako svećenik nije kompetentan da sudi da li opstoje liječničke i eugeničke indikacije. Za ekonomske i socijalne indikacije često mu nedostaje smisao konkretnosti i životnosti. Svećenik je pozvan prvotno da sudi o namjeri bračnih drugova, koliko se ova očituje istinitim ispovijedanjem penitenta. Svakako je pozvan da sudi i osudi da li bračni drugovi vrijeđaju prirodu, time i Božji zakon.

Auktoritativno piše Pijo XII: »Dužnost je liječnika i dadilje, a ne svećenika, da bračne drugove pouči o biološkom i o tehničkom aspektu teorije (Ogino-Knausove) bilo u privatnoj konsultaciji bilo putem ozbiljnih publikacija.« Tako Namjesnik Kristov u navedenom govoru. Na svećenika ne spada iznositi grafikone o fiziološkoj sterilnosti. Na njega ne spada raspravljati o pitanju u konsultacijama. Na njega ne spada pisati ni publicirati rasprave o pitanju.

Svećenik je pozvan da sudi da li se krši prirodni i Božji zakon. On dolazi do vrata tehničkog ili biološkog pogleda u pitanje. Unutar ne smije zalaziti. Pretpostavimo da u pojedinom slučaju mora »caute insinuare«. Tada će se zadovoljiti po prilici ovim riječima: Poznato je da u nekim danima mjesečnog ciklusa kod nekih žena ne dolazi do začeća. Ako to vrijedi i za Vas, možete se poslužiti bračnim pravom u te dane. Ako uza sve to dođe da začeća, morate biti spremni učiniti sve da pravilno dođe i do poroda. Odgovornost preuzimate sami. — Svećenik neka govori samo o moralnom aspektu pitanja. Neka potiče na »ljubav koja zna za odricanje«.

Netko bi mi mogao reći da i drugdje svećenici publiciraju spise istog sadržaja. — Na to bi se moglo odgovoriti štošta. Recimo ovako: 1) pogreška se ne ispravlja pogreškom; 2) mjerodavne su riječi Pija XII i uvaženih moralista; 3) za svećenika su mjerodavni »probati auctores« a ne teološki pisci a još manje liječnici; 4) »probati auctores«[20] se slažu u tome da svećenik nije pozvan da raspravlja o pitanju s medicinske, biološke i tehničke strane toga pitanja; 5) ako svećenik u pojedinom slučaju, »na uho«, mora »caute insinuare« tu metodu, mogao bi imati na raspoloženju uputstvo sastavljeno od savjesnog stručnjaka i to dati napose svakomu prema okolnostima; 6) iz mjerodavnih riječi Pija XII očito je da je svećenik pozvan da nastupa kao učitelj »fidei et morum«; 7) »Što više svećenik i liječnik poštuju granice svojih područja i brižljivo izbjegavaju svako miješanje i prelaženje tih granica, to većma će njihova suradnja donijeti utjehe i ploda na dobro bolesnika i na njihovu osobnu korist.«[21]

Pozitivisti bi htjeli reducirati pitanja morala na pozitivne znanosti. Katolički intelektualci to ne smiju pripustiti. Svećenik nije pzvan da nastupa kao liječnik niti kao advokat. On ima svoje područje: »Ako je apsolutno potrebito da se izbjegne materinstvo, a proračunavanje agenezijske metode ne pruža dovoljno izvjesnosti, ostaje samo jedan put otvoren: uzdržavanje od pune uporabe spolne sposobnosti.«[22] To je pravac svećenikova nastojanja.

---

19. PIJO XII, kako u bilj. 3.

20. Što su to »probati auctores« ? To su oni »quos magni facit Ecclesia« kako odgovara Noldin u De principiis, br. 10.

21. A. NIEDERMEYER, Comp. der Pastoralmedizin, Vien 1953, u fr. izd. 1957, str. 501.

22. PIJO XII kako u bilj. 3.

On neka preporuča krepost, odvraća od grijeha. Kao svećenik, nije pozvan da riješava medicinska, ni fiziološka, ni demografska pitanja.

6. **Zaključak.** Od velike je pastoralne vrijednosti da se ne iznosi kao Božji zakon ni kao stroga dužnost ono što nije Božji zakon niti je za vjernike stroga dužnost. Zapamtimo: »Gdje nema zakona, nema ni prestupka«, ni odgovornosti (Rim 4,15).

U brošurici na str. 9 iznosi se da se nakana Božja može naslutiti iz riječi kojima je Bog ustanovio brak. Međutim, pisac se ne zadovoljava s tim »naslućivanjem« nego zalazi u detalje, matematički određuje broj djece kao izraz Božje volje. Ako se po tom tumačenju »moraju ravnati svi oni, koji žele stupiti u bračnu vezu« (str. 7) onda je po srijedi vanredno detaljirani zakon, točna obaveza. Koje bi kršćanske obitelji bile u skladu s Božjom voljom po toj matematici? Svako matematičko određivanje ne samo da je neosnovano nego je neovlašteno opterećivanje savjesti vjernika.

Nije jasno zašto se na str. 18. iznose kontraceptivni načini i metode aborta. Niti je prikaz s liječničke strane potpun, niti je s pastoralne strane uputan. Brošurica se javno prodaje! Ne sumnja se da je nakana piščeva ispravna, ali u brošurici kojoj je tendencija poticati na plodnost ni ta se stranica ne može prirodno ni logično uklopiti u opravdanje publikacije.

Na str. 22. dodirnuto je pitanje odgađanja odrješenja. I to je vrlo delikatno pitanje, o kojemu treba i vrlo oprezno govoriti. U davanju, odgađanju ili uskraćivanju odrješenja treba postupati prema nauci Crkve, prema pisanju »uvaženih moralista«.[23]

U brošurici ima nedosljednosti npr. kada se o istoj stvari govori kao da je naređena, i opet da se preporuča i sl., stoga bi bilo potrebito sve to dovesti u sklad. Međutim, iz svega što je rečeno smatram da publikacija mnogošta nepravilno iznosi. Pa kada bi i iznosila sve u skladu s naukom uvaženih moralista, njena propaganda ne bi ostala bez opravdane zamjerke.

Dr. J. Kuničić

IV. U VEZI S UMJETNIM STERILITETOM

Povodom jednog prikaza u dnevnoj štampi o tom pitanju upravljeno mi je mnogo upita. Neki pitaju: Što Crkveno Učiteljstvo uči o pilulama koje spriječavaju ovulaciju, a što o eventualnim pilulama koje samo reguliraju mjesečni ciklus? Napose zanima neke pitanje o B. Häringu, koji je uvaženi moralist i koncilski teolog. Je li ispravno reći da taj teolog zastupa mišljenje da je dopušteno, razumije se s moralnog gledišta, upotrebljavati pilule koje spriječavaju ovulaciju i to s razloga navedenih u tom izvještaju? Možemo li se nadati da će se službeno gledište Crkve izmijeniti nešto slično kako se izmijenilo u pitanju kamatnjaštva?

---

23. Vidi **FANFANI**, sv. IV str. 497; Nola nav. dj. str. 85—90. U načelu teško je reći da se odriješenje može odgoditi dok se penitenti zbilja ne poprave. Noldin piše da je glavno gledati dobru volju penitenta te »si quandoque ex timore vel passione delinquunt, animandi sunt ad continuandam bonam voluntatem et ita dispositi absolvi poterunt«. De sexto, br. 76.